

Egy falábú futóbolond töprengései

Hét és fél kör a salakon, avagy a labda hogyan cseréltetett föl a futócipővel

Kéretik nem nevetni, tudom az értékemet: futóbolond voltam. Futóbolond voltam abban a korban – az ötvenes éveket írjuk –, amikor más az üldöztetés, a politikai virgács elől futott. Jómagam csak, hihetetlenül naiv fiatalember, önmagam elől akartam. Pontosabban, ki akartam futni a világból.

Azt gondoltam, hiú ábránd, ha egyszer leahagyom – természetesen a salakon (akkor még nem volt rekortán) – magamat, vagyis utolérem a saját, igazi énem (volt-e ilyen?), valamicskét boldog leszek. Ehhez fölöttébb a szegénység várarkait is át kellett – volna – ugranom (kanizsaisan: ugoranom).

Mert akárhogy is van, ne szépítsük a dolgot, szegények voltunk. Édesapám a MAORT (később a MASZOLAJ) – Dunántúli Kőolajipari Gépgyár – falai közt volt géplakatos, édesanyám otthon a négy gyerekkel bíbelődött. Nem tudott annyi tepsi pogácsát sütni – egy-egy születésnapra ez volt az ajándék –, hogy pillanatok alatt el ne pusztítottuk volna.

Talán már középiskolás voltam, amikor a technikumi órák előtti 10 kilométert kiegészítendő délután is lenyomtam a tízet, s nagyon megéheztem. Hazatérve megkérdeztem édesanyámtól, hogy van-e valami ennivaló. A kolbász száradott a padláson – évente nagy kínkeservek árán azért tudtunk egy-egy disznót ölni –, s mi mást mondhatott volna, „egyél meg egy fél párat a padlásfölgjában, hogy ne lássanak meg a többiek!”

Ma is kínoz a szégyen, ki elől ettem meg azt a darabka húst. Vajon azért *járt nekem*, mert kifutottam, halálra hajszoltam magamat? De ki mondta, hogy fussak, az ülő ember nem használ el annyi energiát, s nincs szüksége plusz kaja-bevitelre.

Futóbolond viszont nem saját akaratomból lettem.

A középiskolában (a Kőolajbányászati és Mélyfűróipari Technikumban) Kollmann Pál tanár úr parancsolt rám, hogy futnom kell versenyszerűen. Pecsemre megnyertem egy osztályfutást. Hogyne nyertem volna meg, amikor lábamban – igaz, a foci révén – a többiekhez viszonyítva sok-sok kilométer volt.

Általános iskolás negyedikesként a Szemere utcából a Dózsa György utcába, nagymama házába költöztünk. A korai gyermekkor emlékei mégis a Szemere utca 4-hez kötnek.

A Kefegyár és a Hajdinahántoló hatalmas udvarát, mert közel volt a vasúthoz – pazar játszótér volt, egy-két Népstadion is elfért volna benne –, a világháború alatt a németek és oroszok is gyakorta bombázták (később a Kanizsa Búrtorgyárnak adott otthont). Mi bátran és vakmerően dobáltuk át a kerítésen a föl nem robbant tojásgránátokat.

Ha fölrobbantam volna – volt rá esély –, nem írnám most futóbolondságom történetét. Ám szerencsére az angyal mellém állt. Az bízott és adta az erőt, hogy az edzésen mezítlábasan is bátran rúgjak oda a felnőtt focisukás lábak közé.

Folyt a vér, lábujjaim összetörve, de mindig odarúgtam.

Könnyű volt nekem, ma így látom, hiszen az NTE – a legrégebbi magyar sportklub, 1866-os alapításával az összes pesti klubot megelőzte – úttörő-serdülő focistája voltam. Jobbfedezet. A kanizsai bajnokságban szinte számolatlanul rúgtam a gólokat (a legtöbbet a 16-oson kívülről) – volt év, hogy a hat? nyolc? csapatos városi bajnokságban 25 találat fityegett a nevem mellett.

Sokszor bekerültem a hét válogatottjába, Varga Imre bácsi, Iminyi osztálytársam apja mindig rendszeresen kifüggesztette a szívemnek kedves listát a VSH hirdetőtáblájára.

Focista szerettem volna lenni, de félig-meddig falábú voltam. (Később, a hatvanas-hetvenes években az írókkal, Czákó Gáborékkal kiskapuzva összevissza cseleztem magamat a margitszigeti teniszpályán; évek múlva nem véletlenül köszönt rám az egyik képzőművész, csak híremet ismerve: „labdát nem kérek, és nem is adok!”)

De ha falábú voltam (talán csak félig-meddig?), hogyan tudtam a Nagykanizsa serdülőválogatott tagjaként Keszthelyen a 80. perc körül egy visszagurított labdából gólt rúgni? A közönség ordított, „szakállas úttörő” – még nem borotválkoztam, s ezért szörzetemen megült a napfény –, én meg mérgemben kirúgtam a focit a Balatonba. Csak hosszú keresgélés után folytatódhatott a játék (akkor még csak egyetlen – a játékban lévő – labda szolgálta örömeinket).

Szép volt, talán igaz se volt!

De a focival való szerelmeskedésemmek hamar vége szakadt.

A technikumban futni kellett, s én – hiába nem magamtól húztam szöges cipőt – a loholást megszerettem. Havi több száz kilométer volt a lábamban, hiszen a reggeli, iskola előtti futkározás után – hóban, sárban reggel öttől 10 kilométert nyomtam le – délután még egy adagot rátettem. S az edzés után holt fáradtan – már az edző és a sporttársaim is elhagyták a pályát – „úri” szélességemnek hódoltam. Gyakoroltam, kőkemény homokba esve, a rúdugrást, s amikor elértem a 220-230 (!) centit – röhej! –, nekifogtam a kalapácsvetésnek. Hogy bent tudtam maradni – betonkör nem volt az NTE pályán – a képzelt vagy fűre írt körben, dagadozott a lelkem.

Ha tehetségem nem is volt, szorgalmam igen. Talán fölösen is.

Hamarosan megfutottam 800-on a 2.04-et (2,06 volt a szint), amivel másodosztályú lettem. S emlékezetem szerint 1500-on és 400 gáton is másodosztályúvá avansáltam.

Minthogy Zalában elég gyöngye volt – főképp a felnőtt férfiak mezőnyét tekintve – a középtávfutás (a női 800 méter Sasvári Gizivel, aki hetedik lett a római olimpián, már más kávéház volt), sorra nyertem a versenyeket. S eredményeim, olykor-olykor valamely fényképpemmel együtt, megjelentek a Zalai Hírlapban.

Ez a kamasz fejjel nagy sikernek gondolt *valami* kárpótolt az addigi egész szegénységünkért.

Mit számított, hogy még 15-16 évesen is a nagymama szétaposott bundás magas szárú cipőjében jártam az iskolába – a lányok előtt fölöttébb szégyelltem magamat –, ha valamely hét végén magam után hagytam a mezőnyt.

Iharos Sándor, akit 1955-ben az egész világon az év atlétájává választottak, szent volt előttem, és szent volt az az Iglói Náci bácsi edzette 4x1500-as, illetve 4x1 mérföldes váltó is – Iharos, Tábori, Mikes, Rózsavölgyi (nem biztos, hogy a Honvéd atlétái ebben a fölállásban futottak) –, amely sorra döntötte a világcsúcsokat. (Istenem, az aranykortól hová jutottunk!)

Faltuk a Népsport minden hírét. Az osztályból egy-egy fiú – nagyon sokszor Nagy Zoli – minden reggel kiment a vasútállomásra, hogy a postavonat érkezéssel kezébe kaparinthassa a friss újságot. Egyetlen „zenei” szakszón kívül – alizarin szulfosavas nátrium – a technikai évekből csak ezekre a padalatti újságotolvasásokra emlékszem.

Nemkülönben arra a rigmusra, amit a Képes Sport közölt a Pécs – Légierő (Szolnok) 1:0-as végeredményét megénekelve. „Egy gól esett, Kresz szerezte, bizonyítva ezzel, hogy a repülőknak is meggyűlhet a bajuk a KRESZ-szel.” (Álmodom vagy való? A pécsi csapat akkori fedezetpárja: Plech – Kresz. És persze Danka a kapuban! És miért nem tudom a Danka – Szőcs – Kocsis – Hegyi – Plech – Kresz, a fedezetpárnál megszakadt sort folytatni?)

1958-ban Magyarországon járt az amerikai atlétikai válogatott, s Kollmann tanár úr – nemrég temettük kedves testnevelőnket és osztályfőnökünket – a négy legjobb fiatal (köztük voltam én is) jutalomból fölvitte Budapestre.

Már a verseny előtti este is hatalmas élmény volt – Glenn Davis 400 m gáton futott világcúcására, a 49,2-re ma is emlékszem –, hiszen Iharossal találkoztunk. Igaz, hogy csak kuplé formájában. A Vidám színpadon voltunk, vagy a Kisszínpadon, az emlékezetet homály fedi, de ami belőle kibukkan (az Iharos zsenijét megéneklő dalocska), valahogyan ekképp szólt: „Tűsarkú tipeg, / tűsarkú kopog, ... a lányka, / veszettül csinos, / ezer Iharos, / úgy lohol utána...”

Ekkor voltam Pesten másodszor. Először kurta-furcsa módon 1953-ban.

Valami „állami zűrzavar” folytán – ki tudja, kinek a hibájából? – lekéstem a Szocsiba induló repülő (jó tanulmányi eredményemért evvel a külföldi úttal jutalmaztattam volna), így fájdalomdíjként a Csillebérci Úttörőtáborban kötöttem ki.

Ám a szerencsétlenségben szerencse is volt. A gyerekküldöttség, vagyis a földuzzasztott szurkolótábor tagjaként ott lehettem a Népstadion avatásán. A tizenkét éves lurkónak ez feledhetetlen élményt jelentett. Igaz, a délutáni Bp. Honvéd – Moszkvai Szpartak „barátságos” rangadón, minthogy a „tizedelés” után én nem kerültem bele a bűvös kosárba, már nem vehettem részt.

Ám a hatalmas betonkaréj így is az emlékezetembe ivódott, nem csoda, hogy 1958-ban ismerősként, barátként köszöntöttem.

Amit az amerikai atlétáktól láttam, az csoda volt.

Nekik volt köszönhető, hogy reggelenként még jobban megfeszültem a Kiscserfő felé vezető erdei úton – a „hegy” ma már rangos dzsessztalálkozó, nemzetközi bulik színtere –, és délután is annyira kifutottam magamat, hogy a rudat (hülyéskedésem elmaradhatatlan tartozékát) alig tudtam kezembe venni.

A tehetség, sajnos, nem szilvafán terem, hanem valaminő genetikai kódolt-ság révén bennünk lévő erő. Ha jó a vér oxigénfölvevő képessége, persze az eredményhez rengeteg edzés is kell, nyerő ember vagy.

Ma már látom – mire való a vén fej –, hogy az én vérem csak kevés oxigént tudott magába fogadni. Ezt a hiányt kitartással, szorgalommal pótoltam.

Nem volt kunszt a megyei mezei versenyt megnyerni – futottunk a Zala partján, mint az örültek –, különösebb nehézséget nem okozott a Bányász pályán tartott (egyetlen hitelesített pálya volt) kisebb-nagyobb versenyen elsőként célba érni.

Sportkörünk, a Vasút, kenyéren-vízen tartott bennünket, örültem, ha egy használt szöges cipőhöz hozzájutottam. Viszont minthogy ingyen utaztunk, egy-két rangosabb versenyre is sikerült elvonatoznunk.

Ma sem tudom, hogy miképp nyertem meg 1958-ban az Országos Vasutas Mezei Futóbajnokság ifjúsági 3000 méterét. A versenyt a Népligetben rendezték, hatvankilenc indulóval. Elég jól bekezdtem, s már örültem, hogy harmadikként futottam át (az akkor érthető módon még ki nem húzott) célszalagon – végre, egy bronz! –, amikor a versenybíró egyszer csak közölte, még egy kör!

Ha már az elején oly elöl voltam, könnyedén teljesítettem a hátralévő másfél kilométert. Talán nem is futottam, szálltam. Kb. hatvan métert vertem rá a mezőnyre, amelyben egy ifjúsági válogatott is – a Törekvésbeli Pix – futott. S az első hatban benne volt az a Munkácsi Miklós is, remélem, nem tévedek, aki később a tollforgatásban is jeleskedett.

(Kritikusnak írot verni – még ha én akkor nem is voltam író, és ő is távol állt a széprózától –, nagy szégyen.)

Budapestről késő este érkeztünk haza, s mikor megkopogtattam az ablakot, édesanyám kijött elém a kapualjba. Az aranyérem a nyakamba volt akasztva – vajon most hol bolyong? –, és a tiszteletdíjként kapott gyönyörű eozin vázát – ma kit itat szépségével? – tartottam a kezemben. Ő elsírta magát, én is könnyemmel küszködtem.

Életemben először kerültem (igaz, csak csoportosan) a Képes Sport címlapjára, s a Népsport pedig valahogyan így fogalmazott: „A válogatott Varga (ti. ez a tisztességes családi nevem) könnyen győzött, nagy hátránnyal következtek utána a helyezettek.” Nem voltam ifjúsági válogatott, a gimista, szintén nagykanizsai Varga Miska dicsekedhetett ezzel a ranggal, a nálam ezerszer lazább, ezerszer gyorsabb futó. (Nem beszélve arról, hogy a vasutas bajnokságon a Bányász atlétája – nagy szerencsémre! – nem indulhatott.)

A falábúnak, büszkén viselem a magam kreálta címet, csupán ez az egy – nagyobb versenyen elért – győzelme akadt (jó ige!).

Később a Tatabányai Bányászhoz kerültem, ott is reggel és délután rőttem a köröket (először az Alumíniumkohóban voltam MEÓ-s, aztán a Központi Bányamentő Állomáson laboráns), de nem sokra vittem. Igaz, az Országos Bányász Mezei Futóbajnokságon Salgótarjánban a híres Mecser előtt – sok országos csúcs fűződött később a nevéhez – sokáig vezettem, s végül begörcsöltem s elmerevedtem, így 3000-en csak harmadik lettem. Mindig pihennem kellett, mert a keresztcsonhoz (?) hozzáért valamelyik idegszál. Ám a közép- és hosszútávfutónak a pihenés – halál. Nemsokára meg is haltam, azaz mielőtt végképp elkezdődött volna valami, abbahagytam a futást.

Ha az odáig sokat olvastam, a bányászszállón lévő szekrényem mindig tele volt könyvvel, „meghalásom” után rátettem még egy-két lapáttal (hogy a „bányászságnál” maradjunk, *szívlakapáttal*). Persze irogattam is, fiatalkori próbálkozásaim – a versek mellett (gyerekkor!) egy-két próza – a Zalai Hírlapban, a Somogyi Néplapban és a Csepelben – ekkor már a gyárváros kenyerét ettem – jelentek meg.

Legbüszkébb a többször közölt – szegény ember vízzel főz – *Hét és fél kör a salakon* című novellámra voltam. Egy 3000 méter akadályon induló futóról – jómagamról – szólt. Fellini híres filmje, a *Nyolc és fél* adta a cím ötletét, ma sem tudom. Vagy Gerelyes Endre – ma hallotta-e valaki ezt a nevet? – *Kilenc perce* (ökölvívás a középpontban) lódította meg a fantáziámat. Már kis felnőtt voltam, s azt gondoltam, hogy a belső monológ írása olyan könnyű. Mai szemmel olvasva atléta-novellámat – gyermekemeg írás. Noha látni, hogy az ürge itt-ott kapisgál valamit, de alig több egy élménybeszámolónál.

Viszont megmaradtam a sport szerelmesének.

Nem űzöm – gyalázat! –, hanem csupán nézem. Látástól vakulásig. A strandröplabdát, a strandfocit, a snúkert és a hogyishívjakot (lökik a jégen a golyót, s előtte sűrűn seprűznek, hogy jobban csússzon) leszámítva – mindent. Atlétika a csúcs. Meg a vívás, meg a boks, meg a kosárlabda (jelenleg csak a nők viszik valamire), meg az asztalitenisz, meg a labdarúgás. És sorolhatnám nap-estig.

A sport nekem esztétikai örömet jelent. Ahogyan Risztov Éva az olimpián a hosszútávúszást megnyerte, ahogyan Szilágyi Áron karddal leiskolázta a mezőnyt, ahogyan Erdei Madár (a világ legtechnikásabb bunyósa) a föltörekvő, ám *kalapáló* orosz t szinte kitessékelt a szorítóból (a pontozóbíróknál, ahol *pénz* fényesítette a ceruzát, természetesen az ökölvívás analfabétája nyert) – mind-mind megkonstruált öröm. Ha magam nem tudtam ilyen csodát véghez vinni, legalább lássam a *megvalósítók* küzdelmét.

És Rózsavölgyi a római olimpia 1500-as számában? A suhanás pergamenvékonyságú apostola. Mikor érünk el középtávfutásban – de a *rövid* és a *bosszú* is jöhet! – ilyen eredményt? Legalább a bronzot megszerezve. És mikor lesz 230 cm (vagy afölött) a férfi magasugrás országos csúcsa? Szomszédaink ebben erősen lepipáltak bennünket.

Buzgóságomnak köszönhető, hogy a londoni olimpia előtt két, a játékokat bevezető esszét írhattam (Agria, Hitel). Hány aranyat jóoltam? Nyolcat. Persze erre a hozzáértő mondhatja, hogy vak tyúk is talál szemet. De azért a szemért rossz derékka, fogyatkozó látással le is kell hajolni!

Sport – szívem napsugara! Azokon a gyerekes eredményeken – Istenem, valaha rúgtam-e egyeneset a labdába? – ma is úgy el tudok szórakozni, mintha valódi tettet hajtottam volna végre.

Viszont a sport sok mindenre megtanított. Sosincs veszett játszma! Aki megfeszül, az előbb-utóbb célba ér. Lelkierőt és akaraterőt is adott, hogy a *másfajta* pályán, akár a külső körön futva is, célba tudjak érn.

Miért szeretném megérni a hetvenötöt? Hogy láthassam a *riói* olimpiát!

Öreg barátom, Supka Magdolna művészettörténész hajdanában ekképp szólt a „megszerzett” szépséget illetően. „Nem mindegy, hogy az ember a szemében mit visz magával *odaáttra*”.

Adassék meg az utolsó kívánság: ha lehet, hadd vigyem magammal a *jövendő* – ismét egy jóslás – aranyait!

*Mezei futóbajnokság 1959-ben.
X-el jelölve Szakolczay Lajos*